

Naslov originala:
THE CROSSING
Cormac McCarthy

Copyright © 1994, Cormac McCarthy
Copyright © 2025, srpskog izdanja Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik:
Ivan Isailović

Izvršna urednica:
Tamara Sokić

Prevod:
Igor Cvijanović

Lektura i korektura:
Anja Marković

Dizajn korica:
Jelena Lugonja

Prelom:
Ivan Isailović

Štampa:
F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs

KORMAK MAKARTI

PRELAZ

Trilogija o granici

II tom

Preveo s engleskog

Igor Cvijanović

KONTRAST

Beograd, 2025.

NAPOMENA PREVODIOCA

U prevodu su u najvećoj meri poštovane Makartijeve jezičke osobenosti i sloboda izraza koja podrazumeva različite jezičke nepravilnosti, upotrebu španskog bez dodatnog prevoda i svedenu interpunkciju koja odstupa od uobičajenog engleskog pravopisa.

I. C.

I

Kad su došli na jug iz Okruga Grant Bojd je bio tek malo veći od novorođenčeta, a novoosnovani okrug koji je nazvan Hidalgo i sam je bio malo stariji od deteta. U zemlji koju su napustili počivale su kosti jedne sestre i kosti njegove bake po majci. Nova zemlja je bila izdašna i divlja. Moglo se odjahati pravo u Meksiko, a da ne naletiš ni na jednu ogradu. Nosio je Bojda ispred sebe na unjkasu i govorio mu nazive obeležja u krajoliku i imena ptica i životinja i na španskom i na engleskom. U novoj kući spavali su u sobi pored kuhinje, pa je ležao budan noću i osluškivao bratovljevo disanje u mraku i poluglasno mu dok spava šaputao svoje planove za njih i kakav će im život biti.

Jedne zimske noći te prve godine probudio se i čuo vukove na bregovima zapadno od kuće i znao je da će izaći u ravnicu na svež sneg da jure antilope na mesečini. Dohvatio je pantalone s podnožne daske na krevetu i uzeo košulju i kaput od pamučnog platna postavljen ćebetom i izvukao čizme ispod kreveta i izašao u kuhinju i obukao se u mraku kraj mlakog šporeta i podigao čizme spram svetlosti s prozora da vidi koja je leva a koja desna i navukao ih i ustao i otišao do kuhinjskih vrata i izašao napolje i zatvorio vrata za sobom.

Kad je prošao pored ambara konji na hladnoći su mu se tiho požalili. Sneg mu je škripao pod čizmama i dah mu se pretvarao u paru na plavičastoj svetlosti. Sat kasnije čučao je na snegu u suvom potočnom koritu gde je znao da su vukovi prošli zahvaljujući tragovima u pesku suvaja, tragovima u snegu.

Već su bili izašli u ravnicu i kad je prešao šljunčanu lepezu gde je potok tekao južno u dolinu, video je gde su ga pregazili pre njega. Krenuo je dalje četvoronoške na laktovima uvukavši šake u rukave da ne dodiruje sneg i kad je došao do poslednjeg sitnog tamnog stabla kleke gde se široka dolina pružala ispod gorja Animas, čučnuo je tiho da smiri dah i onda se polako pridigao i osmotrio okolinu.

Trčali su po ravnici i progonili antilope, a antilope su se kao aveti kretale po snegu i kružile i vrtele se i suvi prah je fijukao oko njih na studenoj mesečini i dah im se bledo pušio na studeni kao da u njima gori kakva vatra, a vukovi su vijugali i skretali i skakali u tišini takvoj da je delovalo kao da su sa posve drugog sveta. Promicali su niz dolinu i skretali i izlazili daleko u ravnicu sve dok se nisu prometnuli u najsićušnije prilike u toj zagasitoj belini i potom nestali.

Smrzavao se. Čekao je. Bilo je vrlo mirno. Video je po svom dahu kuda duva vetar i gledao je kako mu se dah pred očima pomalja i iščezava i pomalja i iščezava na hladnoći i dugo je čekao. Onda ih je video kako stižu. Kasom i uvijajući se. Rasplesano. Rijući njuškama po snegu. Kasom i trkom i izdižući se u parovima u uspravni ples i nanovo se dajući u trk.

Bilo ih je sedam i prošli su šest metara od mesta gde je ležao. Video im je bademaste oči na mesečini. Čuo im je dah. Osećao je prisustvo njihove spoznaje koja je naelektrisano visila u vazduhu. Zbili su se i onjušili i polizali. Onda su stali. Stajali su načuljenih ušiju. Neki prednje šape privijene ka grudima. Gledali su ga. Nije disao. Nisu disali. Stajali su. Onda su se okrenuli i tiho otklipsali dalje. Kad se vratio u kuću Bojd je bio budan, ali mu nije rekao gde je bio niti šta je video. Nikad nikom nije rekao.

One zime kad je Bojd navršio četrnaestu drveće što je raslo u suvom rečnom koritu već je vrlo rano ogolelo i nebo je bilo

sivo iz dana u dan i drveće blede spram njega. Hladan vetar se bio spustio sa severa, a zemlja se valjala pod goletnim polovima ka obračunu čija će se salda ispisati i datirati tek dugo pošto sva potraživanja zastare, takva je ova povest. Među zagasitim crnim topolama grana nalik kostima i debala s kojih se ljuštila zagasita ili zelena ili tamnija kora zbijenim na spoljnoj krivulji rečnog korita ispod kuće raslo je drveće toliko golemo da se u gaju s druge strane reke nalazio panj preko kojeg su zimi u davna vremena stočari prebacivali platno od dva kvadratna metra da naprave šator za potrepštine nad njegovim drvenim podom. Jašući ka šumi posmatrao je kako njegova senka i senka konja i korpe zakačene za njega prelaze stablo po stablo preko tog drvoreda. Bojd se vozio u korpi i držao sekiru kao da čuva drva koja su sakupili i gledao je škiljeći ka zapadu gde je sunce tiho vrilo u suvom crvenom jezeru pod goletnim planinama i gde su antilope tumarale i klimale glavom među siluetama goveda na predgorskoj ravnici.

Prešli su preko suvog lišća u koritu i jahali sve dok nisu došli do nekakvog jaza ili udubine u reci, pa je sjahao i napojio konje dok je Bojd hodao po obali i motrio ima li traga bizamskim pacovima. Indijanac šćućuren na petama kraj kojeg je Bojd prošao nije čak ni podigao pogled tako da je indijanac i dalje gledao u svoj pojas kad je osetio da Bojd stoji tu i osvrće se i nije digao pogled čak ni tad sve dok dečak nije sasvim stao. Mogao je da pruži ruku i da ga dotakne. Indijanac je čučao u retkom čestaru ševara potpuno neskriven, a ipak ga Bojd nije video. Preko kolena je držao staru sporometnu pušku kalibra .32 s ivičnim paljenjem i čekao u sumraku da na pojilo dođe nešto što će ubiti. Pogledao je dečaka u oči. Dečak njega u oči. Toliko tamne da su izgledale kao da su sačinjene samo od zenica. Oči u kojima je sunce zalazilo. U kojima je dete stajalo pored sunca.

Nije znao da čovek može sebe videti u tuđim očima niti da u njima može videti išta nalik suncima. Stajao je udvostručen u tim tamnim zdencima, kose toliko blede, toliko mršav i čudan, a opet sasvim isto dete. Kao da je neko njemu srodno davno izgubljeno dete sad stajalo daleko iza prozora u kakvom drugom svetu gde crveno sunce večito zamiče. Kao da je to bio lavirint u kojem su ta siročad njegove duše zalutala na životnom putu i tako najzad stigla iza zida tog drevnog pogleda odakle povratak nije bio moguć više nikada.

S mesta gde je stajao nije video brata ni konja. Video je spore krugove kako se pomeraju na vodi tamo gde je konj stajao i pio vodu iza tršćanog ševara i video je blagi titraj mišića ispod kože indijančeve zategnute i čosave vilice.

Indijanac se okrenuo i pogledao jaz. Jedino se čulo kapanje vode s uzdignute njuške konja. Pogledao je dečaka.

Đubre malo, rekao je.

Ništa nisam uradio.

Ko je ono s tobom?

Brat.

Kolko godina ima?

Šesnest.

Indijanac ustade. Ustao je smesta i bez imalo napora i pogledao preko jaza gde je Bili stajao i držao konja, a onda ponovo pogledao Bojda. Nosio je stari odrpani ćebasti kaput i stari masni stetson s ispučenom krunom, a čizme su mu bile okrljane žicom.

Šta radite ovde?

Kupimo drva.

Imate nešto za jelo?

Ne.

Gde živite?

Dečak je oklevao.

Pitao sam gde živite.

Pokazao je nizvodno.

Kolko daleko?

Ne znam.

Đubre malo.

Prebacio je pušku preko ramena i krenuo niz obalu jaza i stao s druge strane zagledavši se u konja i Bilija.

Dobar dan, rekao je Bili.

Indijanac je pljunuo. Sve živo ste isprepadali, je li? rekao je.

Nismo znali da ovde ima nekog.

Nemate ništa za jelo?

Nemamo, gospodine.

Gde živite?

Oko tri kilometra nizvodno.

Imate li šta za jelo u kući?

Imamo.

Ako pođem dole s vama, oćete mi doneti nešto?

Dođite u kuću. Mama će vam dati da jedete.

Neću da idem u kuću. Oću da mi doneste nešto.

Dobro.

Donećete mi nešto?

Oćemo.

Dobro onda.

Dečak je stajao i držao konja. Konj nije skidao pogled s indijanca. Bojde, rekao je. Idemo.

Imate pasa tamo?

Samo jednog.

Oćete ga vezati?

Oćemo. Vezaćemo ga.

Vežite ga negde unutra odakle neće lajati.

Dobro.

Neću da popijem metak.

Vezaćemo ga.

Dobro onda.

Bojde. Ajde. Idemo.

Bojd je stajao na suprotnoj strani jaza i gledao ga.

Ajde. Pašće mrak ubrzo.

Idi i poslušaj brata, rekao je indijanac.

Nismo vam smetali.

Ajde, Bojde. Idemo.

Prešao je preko šljunčanog spruda i popeo se na vučnu korpu.

Dođi gore, rekao je Bili.

Pridigao se iza gomile granja koje su nakupili i ponovo pogledao indijanca i onda prihvatio Bilijevu pruženu ruku i naskočio na konja iza njega.

Kako da vas nađemo? pitao je Bili.

Indijanac je stajao s puškom položenom preko ramenā, ruku oklembešenih preko nje. Kad izađete krenite ka mesecu, rekao je.

Šta ako još ne izađe?

Indijanac je pljunuo. Misliš da bi vam reko da idete prema mesecu da ga nema? Ajde sad.

Dečak je poterao konja napred i odjahali su između drveća. Vučna korpa je kupila za sobom kitice suvog lišća uz krckavi šum. Nisko sunce na zapadu. Indijanac ih je gledao kako odlaze. Mlađi dečak je jahao obuhvativši rukom brata oko struka, zaja-puren na suncu, bezmalo bele kose sad ružičaste na suncu. Brat mu je sigurno rekao da se ne osvrće jer se nije osvrnuo. Kad su prošli kroz suvo rečno korito i izjahali u ravnicu sunce je već zašlo iza vrhova planina Pelonsiljo na zapadu, a zapadno nebo bilo je tamnocrveno pod grebenima od oblaka. Krenuli su na jug preko suvih rečnih proseka i kad se Bili okrenuo, indijanac je išao osamsto metara iza njih noseći ležerno pušku u ruci kroz suton.

Što se ti okrećeš? rekao je Bojd.

Eto zato.

Oćemo mu odneti nešto da večera?

Oćemo. Mislim da možemo.

Sve što možeš da uradiš ne mora da znači da je pametno, rekao je Bojd.

Znam to.

*

Posmatrao je noćno nebo kroz prozor dnevne sobe. Prve zvezde iskovane iz mraka kao sleme obrušene prema jugu i ovešene u mrtvom spletu stabala duž reke. Svetlost neizašlog meseca u sumpornoj izmaglici iznad doline na istoku. Posmatrao je kako svetlost promiče po obodu puste prerije i mesečevu kupolu što se izdigla iz tla bela i debela i opnasta. Onda je sišao sa stolice na kojoj je klečao i otišao po brata.

Bili je umotao odrezak i pogačice i metalno lonče pasulja u krpu i sakrio sve iza grnčarije na polici u ostavi pored kuhinjskih vrata. Poslao je prvo Bojda i stajao osluškujući, a onda krenuo za njim. Pas je cvileo i grebao po vratima sušare kad su prošli kraj nje, pa mu je rekao da učuti, a ovaj ga je poslušao. Produžili su kraj ograde pognuvši se nisko i onda se zaputili ka drveću. Kad su došli do reke, mesec je bio već visoko, a indijanac je stajao tamo s puškom kao jarmom preko vrata. Videli su mu dah na hladnoći. Okrenuo se, a oni su pošli za njim preko šljunčanog spruda, pa stočarskom stazom na suprotnoj obali nizvodno po obodu pašnjaka. Četiristo metara niže kuće došli su do njegove logorske vatre među topolama. Indijanac je naslonio pušku uz deblo drveta i okrenuo se i pogledao ih.

Daj to vamo, rekao je.

Bili je prišao vatri i predao mu zavežljaj iz naručja. Indijanac ga je uzeo i čučnuo kraj vatre s istom onom marionetskom lakoćom i spustio krpu pred sebe na tlo i raširio je i uzeo pasulj i stavio lonče pored žara da se ugrije i onda uzeo pogačicu i meso i zagrizao.

Ogaravićeš lonče, rekao je Bili. Moram da ga vratim kući.

Indijanac je žvakao, poluzatvorenih tamnih očiju na svetlosti plamena. Nemate kafe kod kuće, rekao je.

Nije samlevena.

Ne možete malo da sameljete?

Ne mogu da me neko ne čuje.

Indijanac je stavio drugu polovinu pogačice u usta i malo se nagnuo napred i izvukao džepni nož odnekuda ispod odeće i pružio ruku i promešao njime pasulj u lončetu, a onda je pogledao Bilija i olizao jednu stranu oštrice, pa drugu, sporim pokretom kao da oštri nož i onda ga je zabio u kraj panja uz koji je naložio vatru.

Otkad živite ovde, rekao je.

Deset godina.

Deset godina. Jel ovo u vlasništvu vaše porodice?

Nije.

Dohvatio je drugu pogačicu i pregrizao je četvrtastim belim zubima i žvakao sedeći.

Odakle ste? pitao je Bili.

Odsvakuda.

Gde ste pošli?

Indijanac se nagnuo i izvukao nož iz panja i ponovo promešao pasulj i ponovo olizao oštricu i onda provukao nož kroz dršku ogaravljenog lončeta i podigao ga iz vatre i stavio na zemlju pred sebe i počeo da jede pasulj nožem.

Šta još imate u kući?

Molim?
Reko šta još imate u kući.
Podigao je glavu i posmatrao ih kako stoje na svetlosti vatre,
polako žvaćući poluzatvorenih očiju.
Na primer šta?
Na primer bilo šta. Nešto što bih možda mogo da prodam.
Nemamo ništa.
Nemate ništa.
Ne, gospodine.
Žvakao je.
Živite u praznoj kući?
Ne.
Onda imate nešto.
Imamo nameštaj i stvari. Kuhinjske stvari.
Imate šta municije?
Imamo. Malo.
Koji kalibar?
Nije za vašu pušku.
Koji kalibar.
Četres četiri četrdeset.
A da mi donesete koji metak.
Dečak je klimnuo glavom ka pušci oslonjenoj o drvo. Ono
nije četres četvorka.
Nema veze. Mogu da ih trampim.
Ne mogu vam doneti metke. Stari ne bi imo dovoljno.
Što ih onda spominješ?
Treba da idemo, rekao je Bojd.
Moramo da vratimo lonče.
Šta još imate? rekao je indijanac.
Nemamo ništa, rekao je Bojd.
Tebe nisam pito. Šta još imate?

Ne znam. Videću šta mogu da nađem.

Indijanac je stavio drugu polovinu druge pogačice u usta. Spustio je ruku i pipnuo da li je lonče vruće i onda ga podigao i sasuo preostali pasulj u usta i prstom obrisao unutrašnjost lončeta i olizao prst i ponovo spustio lonče na zemlju.

Donesite mi malo te kafe, rekao je.

Ne mogu da je sameljem, čuće me.

Samo je donesi. Izdrobiću je ja kamenom.

Dobro.

On nek ostane ovde.

Zašto?

Da mi pravi društvo.

Da vam pravi društvo.

Da.

Ne mora da ostane.

Neću mu ništa.

Znam da nećete. Jer neće ostati.

Indijanac je coknuo između zuba. Imate zamki?

Nemamo zamki.

Osmotrio ih je ispod oka. Coknuo je između zuba siktavo. Ajde onda, rekao je. Donesite mi malo šećera.

Dobro. Dajte mi lonče.

Dobićeš ga kad se vratite.

Kad su izašli na stočarsku stazu, Bili se osvrnuo ka Bojdu, a ovaj je pogledao ka plamenu među drvećem. Daleko u ravnici mesec je toliko sijao da su se pod njim mogla prebrojati goveda.

Nećemo mu valjda nositi kafu? rekao je Bojd.

Nećemo.

A šta ćemo za lonče?

Ništa.

Šta ako mama pita?

Reći ćemo joj kako jeste. Reći ćemo da smo ga dali indijancu.
Reći ćemo joj da je indijanac bio kod nas i da sam mu ga dao.

Dobro.

Možda će me grditi ko i tebe.

A mene će možda još više grditi.

Reci joj da sam ja to uradio.

I oću.

Prešli su preko čistine ka ogradi i svetlima iz kuće.

Nije trebalo ni da idemo tamo, rekao je Bojd.

Bili nije odgovorio.

Jel trebalo?

Ne.

Zašto smo?

Ne znam.

Još je bio mrak ujutro kad im je otac ušao u sobu.

Bili, rekao je.

Dečak se pridigao i seo i pogledao oca koji je stajao uramljen svetlošću iz kuhinje.

Što je pas zaključan u sušari?

Zaboravio sam da ga pustim.

Zaboravio si da ga pustiš?

Jesam.

Pa šta će pas tamo uopšte?

Iskočio je iz kreveta na hladni pod i dohvatio odeću. Pustiću ga, rekao je.

Otac je ostao u do vratku nakratko i onda se vratio u kuhinju i prošao kroz hodnik. Na svetlu koje je dopiralo kroz otvorena vrata Bili je video Bojda kako šćućuren spava na drugom krevetu. Navukao je pantalone i uzeo čizme s poda i izašao napolje.

Kad ga je nahranio i napojio već je svanulo, pa je osedlao Berda i zajahao ga i krenuo od štale ka reci da potraži indijanca ili

da vidi da li je još tamo. Pas je pratio konja u stopu. Prešao je preko pašnjaka i jahao nizvodno i presekao kroz drveće. Zategao je uzde i zaustavio konja. Pas je stajao kraj njega i njuškao vazduh žustro izdižući njušku, da razluči i formira nekakvu sliku događaja prethodne noći. Dečak je opet poterao konja.

Vatra je bila hladna i crna kad je dojahao do indijančevog logora. Konj se vrpeljio i koračao nervozno, a pas je kružio oko ugašenog pepela njuške pribijene uz tlo i nakostrešen duž hrbata.

Majka je već spremila doručak kad se vratio kući, pa je okačio šešir i izvukao stolicu i počeo da sipa jaja u tanjir. Bojd je već jeo.

Gde tata? pitao je.

Da nisi pisno pre nego što se pomoliš, rekla mu je majka.

Oću, majko.

Pognuo je glavu i očitao molitvu u sebi i onda dohvatio pogačicu.

Gde je tata?

U krevetu. Već je jeo.

Kad se vratio?

Ima dva sata otprilike. Celu noć je jaho.

Zašto?

Verovatno zato što je želeo da dođe kući.

Kolko će spavati?

Pa valjda dok se ne naspava. Postavljaš više pitanja od Bojda.

Ja nisam nijedno postavio, rekao je Bojd.

Otišli su do štale posle doručka. Šta misliš gde je otišo? pitao je Bojd.

Produžio je dalje.

Šta misliš odakle je došo?

Ne znam. One čizme što je nosio su meksičke. Bar ono što je ostalo od njih. Obična lualica.

Ne znaš ti šta je indijanac u stanju da uradi, rekao je Bojd.

Šta ti znaš o indijancima, rekao je Bili.

Pa kad ne znaš.

Ti ne znaš šta je iko u stanju da uradi.

Bojd je uzeo stari isluženi odvijlač iz kofe s alatom i četkama što je visila sa stuba u ambaru i dohvatio ular od konopca sa di-reka i otvorio vratnice pregratka gde je držao svog konja i ušao unutra i zaulario ga i izveo napolje. Vezao je kanap u polučvor za prečagu i prevukao dlanom preko prednje noge životinje kako bi ona podigla kopito, pa je očistio kopitnu žabicu i pregledao je i onda spustio nogu.

Daj da pogledam, rekao je Bili.

Ništa mu ne fali.

Daj da pogledam onda.

Ajde.

Bili je podigao kopito i uglavio ga sebi među kolena i pregledao ga. Izgleda da je dobro, kazao je.

Reko sam ti.

Prošetaj ga.

Bojd je odvezao konopac i poveo konja kroz štalu i nazad.

Oćeš uzeti svoje sedlo? rekao je Bili.

Mislim da oću ako ti ne smeta.

Doneo je sedlo iz sedlarnice i prebacio ćebe preko konja i s mukom ga namakao na mesto i povukao kaiš i zategnuo kolan i stao da sačeka.

Dopustio si mu da stekne naviku, rekao je Bili. Što ga ne mlat-neš i ne izbiješ mu vazduh.

Ne izbija ni on meni vazduh, pa neću ni ja njemu, rekao je Bojd.

Bili je pljunuo u suhu plevu na podu pregratka. Čekali su. Konj je izdahnuo. Bojd je povukao kolan i zakopčao ga.

Jahali su preko pašnjaka Ibanjes celo jutro i posmatrali krave. Krave su stajale u daljini i zauzvrat posmatrale njih, nogate i šare-noglave, delom meksičke, neke dugoroge, u svim bojama. U vreme

večere vratili su se kući goneći jednogodišnju junicu koju su uterali u koral iznad štale da je otac pogleda i onda su ušli u kuću i umili se. Otac je već sedeo za stolom. Gde ste, dečaci, rekao je.

Sedite, rekla je majka. Spustila je poslužavnik s prženim odrescima na sto. Činiju pasulja. Kad su očitali molitvu dodala je poslužavnik ocu, a on je viljuškom prebacio jedan odrezak sebi u tanjir i predao meso Biliju.

Tata kaže da se neka vučica vrzma u okolini, rekla je.

Bili je držao poslužavnik s visoko podignutim nožem.

Vučica? rekao je Bojd.

Otac je klimnuo potvrdno. Odnela je poprilično golemo tele s vrha Fosterove jaruge.

Kad? rekao je Bili.

Ima nedelju ili više reko bih. Oliverov najmlađi ju je pratio celim putem kroz planine. Došla je iz Meksika. Prošla je kroz klanac San Luiz i onda zapadnom padinom Animasa da bi izbila otprilike navrh Tejlorove jaruge i onda se spustila odatle i prošla kroz dolinu i odatle se popela na Pelonsiljo. Skroz gore do snega. Bilo je preko pet santima snega na tlu tamo gde je ubila tele.

Kako znaš da je vučica? pitao je Bojd.

Pa šta misliš kako zna? pitao je Bili.

Videlo se gde je obavila nuždu, rekao je otac.

Aha, rekao je Bojd.

I šta ćeš sad? pitao je Bili.

Pa, mislim da bi valjalo da je uhvatimo. A vi?

Takođe.

Da je stari Ekols tu, on bi je uhvatio, rekao je Bojd.

Gosn Ekols.

Da je Gosn Ekols tu, on bi je uhvatio.

Jeste, bi. Ali nije.